

opildne regionen, den skånselsløse gengældelse i tilfælde af aggression, rekruttering af lokale soldater, udvikling af indirekte administration, kristendommens udbredelse, etc. Etableringen af en koloniadministration var ikke blot nødvendig for at opretholde den fred, der kunne befordre økonomisk udvikling; det var også et imperativ at forhindre naboerne, briterne og franskmændene, i at annektere dele af den nye koloni. At skabe en ny koloni (og forsvare den mod andre europæiske stormagters appetit) var ikke bare et militært og administrativt forehavende. Det var også, og i meget høj grad, en økonomisk udfordring, eftersom nabolandene (især Nigeria) allerede tiltrak en betydelig del af den camerounske handels- og arbejdsstyrke.

Med hensyn til den etnografiske værdi af Essers bog finder man i den tidens klicheer omkring racer (den fysiske beskrivelse af de mødte folk og associationen foretaget mellem de beskrevne træk og psykologiske karakteristika). Dog finder man i hans beretning en fascination af den lokale befolknings skønhed, deres elegance i påklædning, og deres usædvanlige energi og opvisninger af magt under krigsagtige eller royale festligheder – hvis beskrivelse er et af bogens mest interessante etnografiske aspekter. Man finder også en stor interesse for kønsrelationer, hemmelige selskaber og materiel kultur (esser donerede en stor samling etnografiske objekter til Linden-museet). Selv om Essers beretning er farvet af nogle af tidens fordomme (omkring kannibalisme for eksempel), bekæmper han også indædt nogle af dem, herunder den formodede mangel på personlig hygiejne hos afrikanerne, og han udviser en ægte mental åbenhed og tolerance.

Som det fremgår af ovenstående, giver denne bog en førstehåndsberetning om den tidlige kolonisering af Cameroun. Selv om Essers fortælling mangler den distance, der er nødvendig for at anlægge et bredere analytisk og kritisk perspektiv på det der foregår, opnås dette af redaktøernes begavede og kvalificerede kontekstualiseringer og kommentarer. Bogen vil derfor være værdifuld for alle forskere, der arbejder med koloniseringshistorien, såvel som for dem der arbejder med den vestlige del af Cameroun.

Quentin Gausset

Lektor

Institut for Antropologi

Københavns Universitet

Oversat af Nina Johnsen

Eveli Hau'ofa: *Stillehavsfortællinger*. København: Informations Forlag 2002. 144 sider. ISBN 87-7514-076-4. Pris: 128 kr.

Denne bog er oversat fra den engelske originaludgave *Tales of the Tikongs*, som udkom på University of Hawaii Press i 1983. Den handler om livet på øen Tiko, som ligger et eller andet sted i Stillehavet. Kartografer undlader oftest at angive øens placering, idet de ikke gider lede efter en prik, der er lille nok til at angive det korrekte sted, og som samtidig er stor nok til at kunne ses uden brug af mikroskop. Her lever tikongerne. Ikke i al ubemærkethed. De nyder stor bevågenhed fra verdenssamfundet og er i det store hele udsat for alverdens påvirkninger, især fra udviklingsarbejdere og missionærer. Bogen behandler dette møde i 12 kapitler, og de tragisk-komiske konsekvenser, det har for lokalbefolkningen.

Tikongerne er ikke som folk er flest. De adskiller sig på mange måder fra omverdenen – især fra den vestlige verden, som de dog fortsat er nødt til at tage stilling til og leve med. Verdenssamfundet har nemlig fundet ud af, at tikongerne skal civiliseres og udvikles. Det første tager præsterne sig af, det sidste er overladt til udviklingsarbejderne og deres organisationer. Tikongerne adskiller sig f.eks. radikalt fra amerikanerne, som er udset til at tage kæmpeskridt for menneskeheden, uden at nogen har bedt dem om det, og som er sat til at overvåge menneskerettighederne, som man kun behøver opfinde, hvis man selv har det svært på det område. Tikongerne derimod har en tendens til at gå krumryggede omkring og tager kun modvilligt små skridt, fordi de sparer på energien, og de overvåger ikke menneskerettighederne, da de aldrig har hørt om noget sådant.

Tikongerne er til gengæld gode kristne mennesker. Alt for gode. De er så ivrige med at bede på hviledagen, at de bliver så udmattede, at de herefter træder af til seks dages velfortjent hvile og restitution. Herren går én vej, fulgt af kristne overalt, og Tiko går i den modsatte retning, helt for sig selv. Set udefra er de upassende. Det er nemlig ikke noget, der gavner den nationale udvikling, som det lyder fra de vise mænd i tænkecentret. Derfor ansatte de også en udenlandsk ekspert til at undersøge mulighederne for at få tikongerne til at arbejde på hverdage – for at skabe *udvikling*. Heraf det uundgåelige møde mellem to forskellige rationaliteter og de medfølgende sære resultater, når den ene part – tikongerne – forsøger at efterleve den anden parts ideer – den vestlige verdens.

Og selv om det lyder utroligt, så kunne det være sandt. Det minder om noget, nemlig Melanesien. Men Tiko eksisterer kun i Hau'ofa's fantasi. Alligevel kommer beskrivelsen af Tiko ikke af ingenting. Hau'ofa er født og opvokset i Papua New Guinea, hvor han også har udført antropologisk feltarbejde hos mekeoerne, hvilket har givet ham en ph.d.-grad ved Canberra University, Australien. Hau'ofa har også været Keeper of Palace Records i Tonga, leder af School of Social and Economic Development ved University of South Pacific, og han har grundlagt Oceania Centre for Arts & Culture, som han er leder af.

Disse fortællinger kan derfor ses som en litterær udgave af Hau'ofa's politiske budskab om forholdene i Stillehavet og „verdenssamfundets“ nedladende holdning til dets befolkninger, som generelt ses som glade og ubekymrede, men tilbagestående. Ifølge Hau'ofa fremstilles Stillehavet som en kæmpe verden bestående af små hjælpeløse enheder, et synspunkt han mener, underbygger et neokolonialt afhængighedssystem, som videreføres af bureaukrater, diplomater og en bred skare af eksperter og akademikere (Hau'ofa 1993).

Bogen er for så vidt ikke en akademisk afhandling eller en antropologisk redegørelse for den vestlige verdens indflydelse i Stillehavet. Men den er god at blive klogere af. Fortællingerne er en karikatur af den vestlige rationalitet, som visse eksperter mener skal redde og udvikle de indfødte folk rundt omkring i Stillehavet. I disse 12 fortællinger blotlægger Hau'ofa de modsætninger, der findes i den vestlige verdensforståelse og dens rationalitet – især når den bliver udlevet i sine konsekvenser under fremmede himmelstrøg.

På den ene side lærer missionen de indfødte, at man ikke må synde, på den anden side lærer skolesystemet dem de matematiske regler om, at minus gange minus er plus. Den samlede logik af disse to principper er, at en synd kun kan slettes af en ligeværdig og modsat synd. Det kan tikongerne sagtens leve med. Det er noget sværere for de velmenende missionærer at se deres budskab forvansket på denne vis. Samme modsætning

udspilles på flere måder. Som når missionen insisterer på, at Biblen er et helligt dokument, Guds ord, mens uddannelsessystemet producerer Mænd med Mange Grader, som siger, at Biblen kun kan læses som historisk reference. At tjene Gud og sige sandheden går ikke særlig godt i spænd. Det får den menige tikonger til at mene, at sandheden er et udenlandsk begreb, og at Tiko og sandhed intet har med hinanden at gøre. Sandheden er fleksibel.

Til gengæld har tikongerne et godt øje for at reproducere kirkens bombastiske begrebsverden. Enhver med lidt talent kan åbenbart oprette en menighed. Og da det er en god forretning, er der mange om buddet. I Tiko bor Toki, som har en særlig evne for at ringe med klokker, og da øboerne er vant til at blive kaldt til deres gudedyrkelse i missionen med klokker, viser det sig, at hans klokkespil har en dragende effekt på dem. Der var store penge at tjene, og Tiko havde altid vidst, at organiseret religion var det mest effektive redskab til at erhverve sig rigdom, magt og berømmelse. Derfor opretter Tiko Den Gyldne Klokkens Kirke. En sådan ny kirke skal have en Leder med Imponerende Titler. Han tildelte derfor sig selv en doktorgrad i retskaffenhed og udnævnte sig selv som leder med titlerne Biskop, Præsident, Profet og Doktor. For de lokale er det åbenbart – og med god grund – svært at skelne mellem kirke og ussel mammon, de to vestlige religioner.

Tiko skal udvikles. Tikos vise mænd ønsker at udvikle alt; det vil sige alt undtagen sex – det er allerede alt for udviklet. Derfor har de søsat forskellig projekter: Fiskekonservesprojektet og Fjerkræudviklingsordningen, projekter, der alle er udtænkt af den store internationale organisation, som udsender sine eksperter – frivillige på cykler, overbetalte eksperter og udsendinge i limousiner – med det formål at skabe Udvikling gennem ulandsbistand, og gerne på de indfødtes præmisser. Ikke sådan, at organisationen ønsker at fortælle folk, hvad de skal gøre, uh-ha nej, men der er nogle ting, de ikke kan finansiere. Projekterne skal være relevante, organiserede og ledet af komiteer, som kan indsende ansøgninger. Alt sammen noget, tikongerne ikke har. Så de indfødte skal/må lære at bede om hjælp. For tikongerne betyder det, at selvrespekt er en luksus. Den kan lægges på hylden. Så i sidste ende er Hau'ofas budskab, at udvikling skaber permanente førsteklases tiggere.

Bogen er en kærkommen antidosis til den udbredte holdning, at udvikling er lig med udbredelsen af vestlige værdier og rationalitet. Den vestlige rationalitet er så modsætningsfyldt, at det er svært for de indfødte at finde hoved og hale i den. Alligevel er vestlig rationalitet den implicite målestok både for udviklere og antropologer til at bedømme andre folkefærds livsvaner. Udviklerne mener, at de andre skal hjælpes med at afskaffe sig selv, altså blive ligesom i Vesten, bare med andre klædedragter. Medfølelsen med de andres problemer afpolitiserer behændigt projektet, mens udviklernes (selv)retfærdige godhed udsletter opmærksomheden på det indbyrdes magtforhold, dvs. Vestens hegemoniske kulturelle og økonomiske status. Antropologerne tager rutinemæssigt afstand fra en sådan etnocentrisme, men er i samme båd. Deres begrebsapparat underbygger udviklernes holdninger om de stakkels indfødte, der er undertrykt af deres egne overtroiske traditioner. Godt nok må antropologer ikke benævne „de andre“ som overtroiske, men alligevel flyder deres arbejder over med studier af de indfødtes ritualer, myter og magi – andre ord for ... ja, netop: overtro.

„Religion og Uddannelse Ødelægger Oprindelig Visdom“ stå der i skrigende bogstaver på ryggen af Manus skjorte, en gennemgående figur i Hau'ofas fortællinger, ham, der

ikke er til fals. „Overpåvirket“ står der på brystet. Måske er det derfor, Hau'ofa forlod antropologien og oprettede sit center for lokal kunst og kultur? Læs bogen!

Steen Bergendorff

Lektor

Internationale Udviklingsstudier

Roskilde Universitets Center

James Leach: *Creative Land. Place and Procreation on the Rai Coast of Papua New Guinea.* Oxford: Berghahn Books 2003. 236 sider. ISBN 1-57181-556-2. Pris: £50.

I denne sin første monografi, der er vokset ud af forskningsprojektet *Property, Transactions and Creation* (PTC) under ledelse af Marilyn Strathern, analyserer og sammenholder James Leach størrelser som kreativitet, slægtskab og land/jord blandt folk i landsbyen Reite på Rai-kysten i Papua Ny Guinea. Dette gør han ved at forklare, hvordan samfundet (forstået som de enkelte slægtsgrupper) videreføres ved (den kreative) skabelse af nye personer gennem jord- og havebrug, udveksling og rituelle aktiviteter.

I Reite anerkendes personer (i tråd med Marilyn Stratherns begreb „divider“ frem for „individer“) som værende „delelige“ og sammensatte af flere sociale forhold og faktorer. Pointen er, at personlighed og slægtskab, som er patrilineært defineret, ikke skal forstås genealogisk eller biologisk. De er knyttet til patrilinejen og jorden på den ene side og den mødrene slægt og udveksling på den anden, som faktorer, der „gror“ en person. Leachs forgænger på Rai-kysten, Peter Lawrence, der mest er kendt for sit arbejde med *cargo cults*, tilskrev de lokale en særegen individualitet og fleksibilitet for at forklare, hvorfor slægtsrelationer var mere komplekst og ustabilt organiseret, end datidens strukturfunktionalistiske modeller tillod. Leach går til den samme problematik ved at bringe andre forhold ind i analysen og give et mere holistisk billede: Leach vil forstå slægtskab socialt og praktisk og baseret på *lokalitet*. Det vil sige, ud fra hvilken gruppe man er del af i udvekslinger, samt ud fra hvilken jord man bor på og har fælles tilknytning til. Men da slægtskab dermed bliver en processuel størrelse, må Leach også lede efter dets drivkraft. Lawrence forklarede dette som individualitet, mens Leach foretrækker begrebet kreativitet og bruger bogen på at forklare, hvor denne er lokaliseret i det sociale liv.

Land er et af de mest centrale elementer i analysen. Jorden er med sin substans og kraft kilde til skabelse og kontinuitet i Reite, og den gensidige (gen)skabelse af land(skab) og personer er kilden til fornyelsen af slægtsgrupper. Jorden giver styrke til slægter og bliver igen styrket af begravelsen af slægtens døde (deres knogler) i jorden. I skabelsen af personer og deres videre vækst er jordens substans dog ikke tilstrækkelig. Det er også nødvendigt med en ekstern afgrænsende faktor. For mennesker betyder det, at svigerfamilier eller den i antropologisk litteratur så klassiske morbror er essentiel. Hvor den fædrene slægt og jorden giver en person og en krop substans (knoglerne), bidrager den mødrene slægt med form og identitet (kødet).

Forholdet mellem land og slægt og temaerne udveksling og produktivitet går igen i